

tmmob
TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

**BASIN
AÇIKLAMASI**

**TMMOB YÖNETİM KURULU:
"2022 YILI MERKEZİ YÖNETİM
BÜTÇE KANUN TEKLİFİ'NDE
HALK YOK!
BÜTÇE TEKLİFİ VERGİ
ADALETSİZLİKLERİ, SERMAYEYE
YAPILACAK AKTARIMLAR VE
FAİZ ÖDEMELERİYLE DOLU"**

2022 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE KANUN TEKLİFİ'NDE HALK YOK!

Cumhurbaşkanlığı tarafından hazırlanarak TBMM'ye sunulan 2022 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi üzerine TMMOB Yönetim Kurulu tarafından 19 Kasım 2021 tarihinde basın açıklaması gerçekleştirildi.

Cumhurbaşkanlığı tarafından hazırlanan 2022 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi, 15 Ekim 2021 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunuldu. TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda görüşmeleri devam eden Bütçe Teklifi, Aralık ayında TBMM Genel Kurulu'nda görüşülerek karara bağlanacak.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği olarak TBMM'de görüşmeleri devam eden 2022 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve Gerekçesi olarak görüşlerimizi kamuoyuyla paylaşıyoruz:

Bütçe Kanun Teklifi yasalara aykırı bir şekilde hazırlandı, bütçe hakkı yine ihlal edildi.

En geniş anlamıyla hükümetlerin sosyal sınıf-

lara, toplumsal hak ve özgürlüklere ve demokrasiye ilişkin duruşlarının en çok somutlaştığı siyasal ve iktisadi bir belge niteliğinde olan Bütçe Kanunu, geçmiş yıllarda olduğu gibi toplumsal çıkarları gözetmeyen antidemokratik bir nitelikte hazırlanmıştır.

Bütçe Kanun Teklifi, yasalara aykırı bir şekilde Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı olmaksızın hazırlanmıştır. Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda açıkça belirtildiği üzere bütçenin Kalkınma Planı, Cumhurbaşkanlığı Programı, Orta Vadeli Program, Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı, Stratejik Planları ile uyumlu bir şekilde hazırlanması gerekirken, bu programa uyulmamıştır.

Bütçe hakkının eksiksiz kullanılabilmesi için,

bütçe sürecinin her aşamasında (hazırlık, parlamentoya sunulması, parlamentonun izin ve onayından geçmesi ve parlamento tarafından denetlenmesi) halkın kendisinin ve örgütlü temsilcilerinin katılımının sağlanması, eleştiri ve görüşlerinin alınması gerekmektedir. Ne var ki bu yılda, önceki bütçe dönemlerine benzer bir şekilde toplumsal katılım yok sayılmış, bütçe hakkı ihlal edilmiştir.

Öngörüler ekonomik gerçeğin yakınından bile geçmiyor.

Kalkınma planları, orta vadeli programlar ve bütçelerin tahminleri ile gerçekleştirmeleri arasında ve kendi içlerinde bir iç tutarlılık olması da beklenir. Ancak böylesi bir uyum yoktur ve hemen her konuda olduğu gibi tahminler aşılmakta ve sürekli olarak revize edilmektedir.

İktidarın 2014–2018 yıllarına ilişkin 10. Kalkınma Planı'ndaki enflasyon hedefi tek haneli idi. 11. Kalkınma Planı'nda 2019-2023 yılları için öngörülen enflasyon hedefi de %5; 2022-2024 yıllarına ilişkin son Orta Vadeli Program'da (OVP) ise %7.6 olarak öngörülmekteydi. Bugün TÜİK'e göre enflasyon 19,89; ENAGrup Tüketici Fiyat Endeksine göre de 12 aylık TÜFE artış oranı yüzde 49,87'dir.

10. Kalkınma Planı'ndaki 2023 yılı işsizlik hedefi yüzde 5 idi, ancak 11. Kalkınma Planı'nda tahmin yüzde 9'a, son OVP'de ise yüzde 11,4' e yükseltildi. 2024'te bile yüzde 10,9 oranında işsizlik bekleniyor. Oysa 2021 Ekim ayı TÜİK verilerine göre bile, şu anda dar tanımlı işsizlik oranı yüzde 12,1; mevsim etkisinden arındırılmış geniş tanımlı işsizlik oranı (atıl işgücü) ise yüzde 22 seviyesindedir.

10. Kalkınma Planı'nda 2023 için 2 trilyon dolar olan milli gelir-gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH) hedefi, 11. Kalkınma Planı'nda 1,1 trilyon dolara, son OVP'de 925 milyar dolara indirildi. Yani 2013 yılında 958 milyar dolar olan milli gelir 2023'te bile yakalanamayacak.

10. Kalkınma Planı'nda 2023 için 25 bin dolar kişi başına milli gelir hedefi, 11. Kalkınma Planı'nda 12 bin 484 dolara; son OVP'de 10 bin 703 dolara indirildi. Yani 2013 yılında 12 bin 582 dolar olan kişi başına gelir düzeyine, 11 bin 465 dolar olarak tahmin edilen 2024'te bile ulaşamayacak.

Cari işlemler dengesi iddia edildiği gibi artıya geçemeyecek. En iyi performans 10 milyar dolar açıkla 2024'te bekleniyor. 2022 için 18,6; 2023 için 13,5 milyar dolar cari açık bekleniyor.

Bütçe açıkları sürekli artacak. 2021 tahmini 230, 2022 tahmini 278,4, 2023 tahmini 290,2, 2024 tahmini 294 milyar TL olarak belirtiliyor.

Büyümede 2021 için yüzde 9 belirtilirken, 2022 için yüzde 5, 2023-2024 için yüzde 5,5 oranları veriliyor.

Kamu yatırımcı özelliğinden iyice vazgeçecek. 2024'te kamu yatırımları artmak bir yana yüzde 5,3 oranında düşecek.

Ayrıca OVP'de dolar kurunun 2021'de 8,30 TL, 2022'de 9,27 TL, 2023'te 9,77 2024'te 10,27 olarak öngörüldüğünü ancak daha şimdiden doların 11 TL'ye yaklaştığını görüyoruz.

Halktan toplanan vergiler iktidarın siyasal hedefleri doğrultusunda harcanıyor, vergi adaletsizliği büyüyor.

Türkiye sermaye için vergi cenneti haline getirilirken, emekçiler en ağır vergileri, peş peşe gelen zamları ödeyerek bütçeyi finanse etmek zorunda bırakılmaktadır. Vergi kaçırmayı özendiren ve ödüllendiren, yüksek gelir gruplarının lehine vergi teşviklerini birbiri ardınca sıralayan AKP iktidarı, halktan toplandığı vergileri har vurup harman savurarak siyasal hedefleri doğrultusunda harcamaktadır.

2022 yılı için hazırlanan Bütçe Kanunu Teklifi'nde, bütçe gelirleri 1 trilyon 472 milyar 583 milyon TL, bütçe giderleri 1 trilyon 750 milyar 957 milyon TL, bütçe açığı 278 milyar 374 milyon TL olarak tahmin edilmiştir.

Gelirler içindeki vergi tahsilat hedefi 2021 yılına göre yüzde 19,4 oranında artışla 1 trilyon 430 milyar 41 milyon TL olarak belirlenmiştir.

Vergi gelirlerinin %18'i ağırlıklı olarak ücretli çalışanlardan alınan gelir vergisinin oluşturduğu doğrudan vergilerden, yüzde 55'i ise olan KDV ve ÖTV başta olmak üzere dolaylı vergilerden oluşmaktadır. Sermaye kesimlerini kapsayan kurumlar vergisi, toplam vergi gelirleri içinde %13'lük bir payı oluşturmaktadır.

İktidar harcamalarındaki kara delik büyüyor.

Bütçe giderlerinin sürekli artan kısmı, belirli kurumlara ve kesimlere yapılan aktarımlardan oluşan cari transferlerdir. 2022 yılı öngörüsünde cari transferler 657,3 milyar TL ile bütçenin yüzde 37,5'ini buluyor. Bu transferin 290 milyar TL'si, ödeneklerin de yüzde 11,5'i sosyal güvenlik sistemindedir. Ancak siyasal nedenlerle 1990'ların

SSK'sini sürekli olumsuzlayan iktidarın yönetimindeki bugünkü SGK'nin büyüyen açıklarında, işverenlere yapılan prim indirimlerinin rolünün bulunduğu da belirtilmelidir.

Cari transfer büyüklüklerinin ikincisi olan 197,5 milyar TL'nin 149,3 milyarı yerel yönetimlere, 47,5 milyarı fonlara ayrılmaktadır. Fakat yerel yönetimlere yapılan aktarımların esasen iktidar blokunun belediyelerine yapıldığı, muhalefet belediyelerinin projelerine onay verilmediği ve fonların da nasıl kullanıldığı yakından bilinmemektedir.

240,4 milyar TL tutarındaki faiz ödemeleriyle birlikte bütçenin yüzde 51,2'si cari transferler içindir. Ayrıca TBMM'den yetki almadan bütçe limitinin üzerine çıkan ödenek üstü harcamalar yapıldığı kamuoyunca bilinmektedir. Diğer yandan döviz kurlarının sürekli yükselişinin bütçe ve faiz giderleri ile kamu borç stokunu daha da artacağı açık bir gerçektir.

240,4 milyar TL faiz ödemelerinin büyük kısmı Hazine'nin dövize endekli iç borç faizlerinden oluşmaktadır. Başka bir ifadeyle sermayeden faizle borç alınmakta ve aynı sınıf devlet garantili faiz ödemeleriyle beslenmektedir. Aynı sermaye güçleri, Merkez Bankası'nın siyasi talimatla yaptığı faiz indiriminden de yararlanarak kârına kâr katmaktadır.

Emekçi halktan toplanan gelir vergisinin %94'ü faize harcanıyor.

Bütçenin sınıfsal karakterine bir örnek de vergi politikasının Anayasa'daki "Gücüne göre vergilendirme" dışında ve 2022 yılında üçte ikisi ücretli emekçilerden toplanacak olan 257,2 milyar TL tutarındaki gelir vergisi net hasılatının %93,5'inin faizlere ödenecek olmasıdır. Ücretli kesimlerin milli gelirden aldıkları pay yüzde 29 oranındadır, ancak bu kesim gelir vergisinin yüzde 65'ini karşılamaktadır.

Söz konusu 240,4 milyar TL tutarındaki faiz transferleri, 257,2 milyar TL gelir vergisi ve 172,4 milyar TL kurumlar vergisi toplam hasılatının tam yüzde 56'sına karşılık gelmektedir.

Hazine ödeneklerinin tamamına yakınına oluşturan faiz ödemeleri eğitim, sağlık, tarım başta olmak üzere birçok ödenek kaleminden fazladır. Faiz giderleri bütçenin yüzde 13'üne, eğitim harcamaları yüzde 12'sine, sağlık harcamaları yüzde 6,3'üne, tarım yüzde 2,3'üne karşılık gelmektedir.

Sanayisizleşme, tarımda dışa bağımlılığı pekiş-

irme ve sosyal devletin tasfiyesi politikalarına hız veriliyor.

Bütçe ödeneklerinin yüzde 10,6'sının ayrıldığı savunma ve güvenlik, sağlık ve tarım için ayrılan ödeneklerin toplamından daha fazladır.

Sanayi için ayrılan ödenek ise ödeneklerin yüzde 1,1'i düzeyindedir. Bu ödenekler içinde personel giderlerinin büyük yer kapladığını ayrıca belirtmeliyiz.

Pandemi koşullarında çok hızlı bir artış gösteren yoksullukla mücadeleye ayrılan ödenek ise bütçenin yüzde 2,8'i düzeyindedir ve aslında söz konusu olan yoksullukla mücadele değil, yoksulluğun sürdürülebilirliğini sağlamaktır.

Cari transferlerde tarımsal desteklere ayrılan pay 25,8 milyar TL'dir. Bu tutar, faizlere ayrılan 240,4 milyar TL'nin yüzde 10,7'sidir. Diğer bir ifadeyle faizcilere ödenen tutar çiftçiye verilen desteğin tam 9,3 katıdır.

Ayrıca 2006 tarihli Tarım Kanunu'ndaki tarımsal desteklerin GSYH'nin yüzde 1'inden az olamaz hükmünün ihlal edildiğini söylemeliyiz. Yıllarca yüzde 0,5 düzeyinde tutulan destek son yıllarda yüzde 0,4'e; 2022'de yüzde 0,3'e tam olarak da binde 3,27'ye düşürülmüştür. Halbuki söz konusu kanun uyarınca çiftçiye verilmesi gereken asgari tutar 2022 için 78,8 milyar TL olmalıydı.

Hiçbir toplumsal ihtiyaca dayanmayan, akıl dışı, gelir garantili projelerle müteahhitlere kaynak aktarılmaya devam ediliyor.

Çiftçiye ayrılan destek bütçesinin iki katına yakın bir tutar da ülkemizin en az 25 yılını ipotek altına sokan Kamu Özel İşbirliği (KÖİ)-Yap İşlet Devret (YİD) projelerinin dövize endekli garantili ödemelerine ayrılmaktadır.

Sağlık Bakanlığı'nın 114 milyar TL'lik bütçesinin 21,5 milyar TL tutarındaki yüzde 19'u şehir hastanelerini yapanlara; Karayolları Genel Müdürlüğü'nün 46 milyar TL'lik bütçesinin yüzde 44'ü (otoyollar/köprüler için 20,3 milyar TL; Avrasya Tüneli için 540 milyon TL) yol, tünel müteahhitlerine ödenek olarak ayrılıyor. (Havalimanları ve enerji projeleri ile ilgili sözleşmeler kapsamındaki Devlet Hava Meydanları İşletmesi/DHMI ile Türkiye Elektrik İşletmeleri/TEİAŞ bilançolarında yer alan ödenekler ise merkezi bütçedekilere dahil değildir.)

Bunlara ek olarak Kamu Borç Yönetimi Raporu'nda, Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın 7 otoyol projesinde 17,2 milyar dolar tutarında borç üst-

lenim taahhüdünde bulunduğu görülmektedir. 2022 Yılı Bütçe Kanunu Teklifi'nde, Hazine'nin 4,5 milyar dolar daha borç üstlenim taahhüdünde bulunmasına imkân sağlanmaktadır.

2022-2024 tahminleri borç üstlenimi toplamı ise 14,6 milyar dolardır. Bu borç üstlenimi, faiz ödemelerinde olduğu gibi, her geçen gün dolar kurunun artışına göre daha fazla Türk Lirası olarak yine halktan tahsil edilecektir.

Halk İçin Bütçe Talebimizi Yineliyoruz!

- Başta emekçiler olmak üzere geniş halk kesimlerinin bütçeden beklentileri açıktır:
- Ücretli kesimlerin omzuna yıkılan vergi yükün hafifletilsin, bütçe gelirleri büyük oranda kar, faiz ve servetin vergilendirilmesine dayansın.
- Asgari ücret ve bütün ücretlerin asgari ücret kadarı için tüm vergi ve kesintiler sıfırlansın ve net ödensin. Gelir vergisi dilimleri yüzde 50 yukarı çekilsin.
- Elektrik, su, doğalgaz ve internet faturaları vergi ve kesintiden muaf tutulsun.
- Dolaylı vergiler düşürülsün, tüm gıda ürünlerinde KDV sıfırlansın.
- Eğitim, sağlık gibi kamu hizmetlerinin piyasalaştırılmasına son verilsin, kamu hizmetlerine ve yatırımlarına bütçeden ayrılan payın artırılmsın.
- En düşük emekli aylığı en az asgari ücret düzeyine yükseltilsin.
- Herkese temel gelir güvencesi sağlansın.
- Toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçe hayata geçirilsin.
- Eşit işe eşit ücret esas alınarak her türden ücret adaletsizliği ortadan kaldırılsın.
- Kamuda sözleşmeli, taşeron, ücretli, vekil gibi yöntemlerle yapılan istihdam biçimlerine son verilerek kadrolu, güvenceli istihdam sağlansın.
- Kamuda teknik hizmetler sınıfında çalışan mühendis, mimar ve şehir plancılarının ek göstergeleri ayrımsız 4800-6400 arasında yükseltilsin.

Mevcut haliyle 2022 yılı bütçe teklifini halkın refahını sağlayacak veya yaşamını kolaylaştıracak hiçbir özelliği yoktur. Halkın emeğinin ürünü olan gelirler bütçe ve burada değinmediğimiz

bütçe dışı yollarla sermaye güçlerinin bütününe ve özellikle KÖİ projelerinde görüldüğü üzere yandaş sermaye grupları ile yerli ve yabancı faizcilere aktarılacaktır.

Bu nedenle halk için bütçe diyoruz.

Ancak halk için bütçenin, halkın bütçe yapma hakkının elde edilmesiyle, toplumsal mücadelelerle elde edilebilecek bir kazanım olacağını da belirtmek istiyoruz.

- Toplumsal gereksinimleri esas alan, planlı bir üretim ekonomisi için, toplumsal kalkınma ve refaha yol açacak üretim ve yatırımlar için,
- Sanayi ve tarımın ithalattan/dışa bağımlılıktan kurtulması için, yeraltı-yerüstü kaynaklarımızın ülkemiz ve insanımızın refahına yönelik değerlendirilmesi için,
- Bilimin ve tekniğin rehber alınması, ülkenin teknolojik alt yapısının güçlendirilmesi, mühendislik, mimarlık ve şehir plancılığı meslekli bilgi birikimini ülke kalkınmasına seferber etmek için,
- Halkımızın insanca koşullarda yaşaması için, işsizlik ve yoksulluğun yok edilmesi için,
- Vahşi çalışma koşulları ve sefalet ücretlerinin yok edilip güvenceli ve tam istihdamın sağlanması için,
- Doğal çevrenin korunması ve halk sağlığı için,
- Eğitim ve sağlığın her düzeyde parasız olması için,
- Kültürel ve sportif gelişim için, insani gereksinimler içinde yer alan eğlenme-dinlenme haklarımız için,
- Sağlıklı kentleşme, insanca barınma ve ısınma koşulları için,
- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için,
- Halkın aydınlanması ve laiklik için, demokrasi, adalet, hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı ve halk egemenliği için,

kısaca toplumsal gönenç için, insan onuruna yakışır bir yaşam için, insanca yaşanacak bir ülke için, bugünümüz ve geleceğimiz için mücadeleye kararlılıkla devam edeceğiz.

TMMOB YÖNETİM KURULU